

С. Я. Лихова,

доктор юридичних наук, професор

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4755-7474>

Д. О. Поліщук,

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА МАРОДЕРСТВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mail: 7390107@stud.nau.edu.ua

*Метою статті є аналіз застосування кримінального законодавства щодо такого суспільно небезпечного явища як мародерство, яке вчинене в умовах воєнного стану, тлумачення поняття «мародерство» та окремих суміжних військових кримінальних правопорушень, а також дослідження питання посилення кримінальної відповідальності за мародерство в умовах воєнного стану. **Методи:** дослідження проводилося із застосуванням діалектичного та історичного методів, методів аналізу, індукції, синтезу та порівняльного методу. **Результати:** сформовані висновки щодо застосування санкцій відповідних статей, у диспозиціях яких передбачені юридичні склади кримінальних правопорушень, вчинених в умовах воєнного стану та застосування обставин, які обтяжують покарання та кваліфікуючих обставин при кваліфікації злочинів. **Обговорення:** зважаючи на комплексний аналіз питання посилення кримінальної відповідальності за мародерство в умовах воєнного стану, у статті розглянутий як склад злочину «Мародерство» (ст. 432 КК України), так і санкція цієї статті. Проаналізована доцільність застосування обтяжуючих обставин при призначенні покарання, якщо злочин вчинений без використання умов воєнного стану, але за умов його оголошення. У статті також досліджуються юридичні склади злочинів, які містять обтяжуючу обставину «в умовах воєнного стану» (ст.ст. 185, 186, 187, 189, 191 КК України).*

***Ключові слова:** військові злочини; мародерство; склад злочину; в умовах воєнного стану; з використанням умов воєнного стану.*

Постановка проблеми та її актуальність.

Наразі питання мародерства є актуальним, тому що багато хто з вимушено переміщених осіб зіштовхнувся з проблемою збереження свого майна під час війни. На жаль, часто трапляються випадки розкрадання майна з осель жителів міст і сіл, які були вимушені покинути свої домівки через окупацію. У вітчизняному кримінальному законодавстві мародерство розуміється у вузькому значенні – військове правопорушення, суть якого полягає у викраденні на полі бою речей поранених чи вбитих. Кримінальне пока-

рання за цей злочин передбачене законодавством у виді позбавлення волі на строк від 5 до 10 років (ст. 432 КК України).

Мета статті. Зважаючи на вище викладене, була обрана назва цієї статті та визначена її мета – провести комплексний аналіз складу кримінального правопорушення, передбаченого у диспозиції ст. 432 КК України, а також розглянути мародерство, застосовуючи більш широке тлумачення.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Проблематика цієї статті є актуальною, так

як тлумачення поняття «мародерство» викликає великий інтерес у науковців, а також виникають дискусії щодо кваліфікації складу злочину.

Виклад основного матеріалу дослідження. 7 березня 2022 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» [1], в якому мінімальний термін позбавлення волі підвищено до 5 років. Таким чином була підвищена ефективність способу нормативного реагування на прояви мародерства військовослужбовцями під час несення військової служби на полі бою. Цим Законом були внесені доповнення до диспозицій відповідних частин ст.ст. 185 (Крадіжка), 186 (Грабіж), 187 (Розбій), 189 (Вимагання), 191 (Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем) КК України. Як кваліфікуюча ознака у диспозиції цих статей був внесений як обов'язкова ознака об'єктивної сторони час вчинення злочину – «вчинення кримінального правопорушення в умовах воєнного стану». О. Кравчук та Д. Михайленко привертають увагу до різної термінології, яка вживається законодавцем у зв'язку із формулюванням, практично, однакових за змістом ознак при кваліфікації і при призначенні покарання: якщо у п. 11 ч. 1 ст. 67 («Обставини, які обтяжують покарання») КК України йдеться про «використання умов воєнного стану», то ця обставина застосовується щодо злочинів, які не містять у диспозиції статті ознаку «в умовах воєнного стану» [2]. При цьому слід відмітити, що текст ст. 67 КК України не змінювався з 2018 року і обтяжуюча обставина, передбачена у п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України існувала в кримінальному праві задовго до початку війни. Але у зв'язку з тим, що війна в Україні розпочалася 24 лютого 2022 року, питання про зміст цієї обставини стало надзвичайно актуальним. Поки не було воєнного стану в Україні, ця обтяжуюча обставина не могла бути застосована при призначенні покарання.

Розглядаючи об'єктивну сторону юридичного складу мародерства слід вказати, що мародерство являє собою викрадення речей вбитих чи поранених. Викрадення може бути як таємним, так і відкритим. Обов'язковою ознакою у цьому

складі злочину є місце його вчинення, а саме поле бою, як це передбачено в диспозиції ст. 432 КК України. Полем бою є земельна ділянка, в межах якої ведуться бойові дії. Зокрема, під дане поняття підпадають ділянки тилу, що можуть бути враженими супротивниками, в межах яких можуть знаходитися поранені чи вбиті. Предметом мародерства є речі убитих чи поранених, а саме особисті речі (годинник, гроші тощо). Не можуть бути предметом мародерства такі речі як зброя, танки, боеприпаси тощо. Дії, пов'язані із протиправним вилученням перелічених речей, утворюють інший склад кримінального правопорушення, наприклад, склад якого передбачений у ст. 185 чи ст. 186 КК України. Кваліфікуючи діяння, що утворюють склад злочину мародерство, М.І. Панов констатує факт, що такі ознаки як армія, до якої належать поранені чи вбиті на полі бою та період часу – перед боєм чи після закінчення, не грають визначальної ролі [3, с. 169]. Аналізуючи суб'єктивну сторону мародерства слід констатувати, що воно вчиняється з прямим умислом. Злочин вважається закінченим з моменту вилучення особистих речей у вбитого чи пораненого на полі бою. Мародерство за своєю кримінально-правовою природою не може полягати у протиправному вилученні особистих речей військовослужбовцями не на полі бою. Такі діяння слід кваліфікувати як злочини проти власності із застосуванням кваліфікуючої ознаки «в умовах воєнного стану». Мародерство впливає на моральну деструкцію поведінки суб'єкта, тобто військовослужбовця і боєздатності всієї армії. О.М. Будяченко наголошує, що злочини проти власності, а саме відповідальність за які передбачена у ст.ст. 185 (Крадіжка), 186 (Грабіж), 187 (Розбій) не можна відносити до мародерства [4, с. 35]. Якщо розглядається випадок, коли дії направлені на незаконне заволодіння особистими речами і суб'єкт має на меті власну наживу, але ці дії вчинені не на полі бою, то вони не можуть бути кваліфіковані як мародерство.

Однак, юристи мають неоднозначну думку щодо застосування кваліфікуючої ознаки при юридичному формулюванні обвинувачення «вчинені в умовах воєнного стану» (ч. 4 ст. 187 КК України) або при призначенні покарання з

обтяжуючою обставиною «з використанням умов воєнного стану» (п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України). Моделюючи ситуацію, якщо кримінальне правопорушення проти власності відбулося в районах вогневого ураження, окупації ворожими військами (розкрадання майна вимушено переміщених осіб, які залишили свої оселі), інкримінувати як кваліфікуючу ознаку «в умовах воєнного стану» потрібно, якщо така кваліфікуюча ознака передбачена в диспозиції статті (ч. 4 ст. 185 КК України). Передбачена п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України обтяжуюча покарання обставина матиме місце не при вчиненні будь-якого злочину, вчиненого в період воєнного стану, а лише тоді, коли він був пов'язаний саме з використанням відповідних умов. Але правники вважають, що якщо злочин проти власності вчинений під час дії режиму воєнного стану, але поза межами районів бойового ураження, то нерационально застосовувати таку кваліфікуючу ознаку або ознаку, що обтяжує покарання. Водночас, із такою точкою зору погодитися складно, тому, що в Законі України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р. № 2102-ІХ чітко визначено, що воєнний стан запроваджений по всій території України [5]. Наприклад, нещодавно Київ був виключений з переліку територій, на яких ведуться бойові дії, але це не відмінє режиму воєнного стану. Як наслідок, очевидно, при вчиненні кримінального правопорушення в межах міста Києва, це правопорушення (злочин) треба кваліфікувати відповідно до тієї частини статті, яка містить у диспозиції цю обтяжуючу обставину.

Р.О. Мовчан має власний погляд на застосування норм при кваліфікації кримінальних правопорушень. Виходячи з позиції *de lege lata*, тобто від прямої законодавчої норми, законодавці підвищили мінімальний строк покарання за будь-які діяння вчиненні в умовах воєнного стану, незалежно від місця і часу вчинення злочину проти власності [6, с. 119].

Аналогічну думку має Н.О. Антонюк, яка звертає увагу на те, що застосування такої кваліфікуючої ознаки як «в умовах воєнного стану» має значення при вчиненні кримінального правопорушення (грабежу, розбою тощо) по всій те-

риторії України відповідно до Закону № 2102 [7].

Характеризуючи суб'єктивну сторону мародерства Я.Г. Лизогуб звертає увагу саме на ознаки суб'єкта, який може вчинити мародерство [8, с. 164]. Якщо при вчиненні такого кримінального правопорушення як грабїж або інший вид викрадення чи заволодіння чужим майном, суб'єктом може виступати фізична осудна особа, яка досягла чотирнадцятирічного віку для притягнення до кримінальної відповідальності за свої дії, то для інкримінування особі такого злочину як мародерство, суб'єктом повинен бути виключно військовослужбовець. А військовослужбовцем може бути лише особа, яка досягла призовного віку, який у будь-якому разі вище чотирнадцяти років, тобто суб'єкт обов'язково має військовий ранг. Ця ознака безпосередньо виступає елементом родового об'єкту однорідних злочинів, складі яких передбачені розділом XIX КК України «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)». Виходячи з такої позиції хотілось би більш детально приділити увагу поняттю «військовослужбовець». У ч. 9 ст. 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25 березня 1992 р. № 2232-ХІ надано перелік військовозобов'язаних осіб [9]. До них віднесені допризовники, призовники, резервісти, а також особи без громадянства та іноземці, які проходять військову службу. Також, ст. 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» наданий перелік осіб, які належать до учасників бойових дій, тобто фактично є військовослужбовцями [10].

Термін «мародерство» закріплений також і в Женевській конвенції 1949 р. «Про покращення долі поранених та хворих у діючих арміях». Статтею 15 цієї Конвенції покладено обов'язок на сторін конфлікту «вживати всіх можливих заходів для того, щоб розшукати й підібрати поранених і хворих для захисту їх від мародерства та поганого ставлення, для забезпечення їм належного догляду, а також для того, щоб розшукати мертвих та запобігти їхньому пограбуванню». Зокрема, ст. 16 цієї Конвенції зобов'язує

сторони конфлікту якомога швидше реєструвати стосовно кожного пораненого, хворого або померлого супротивної сторони, які потрапили під їхню владу, будь-які подробиці, які можуть допомогти під час його ідентифікації [11]. Таким чином, на міжнародно-законодавчому рівні закріплені прямі обов'язки сторін конфлікту дотримання сталих моральних засад введення бойових дій.

Окремі науковці розкривають термін «мародерство» у більш широкому значенні. Наприклад, С.І. Кот розглядає мародерство як фактор знищення національно-культурного надбання України під час Другої світової війни, в період з 1941 по 1944 рр. [12, с. 33]. Оцінення збитків, які були завдані культурним цінностям у результаті бойових дій та в період окупації території України, є однією із наймасштабніших проблем сьогодення. Зараз лише умовно можна розрахувати матеріальну шкоду, яка в дійсності наблизить цифру до відображення реальних втрат. За загальними підрахунками музейному інституту УРСР завдано втрати на 1350 млн. крб. Понад 320 тис. рукописів виявилися розграбованими та знищеними. Центральним інструментарієм нацистів у своїй роботі над пограбуванням культурної спадщини Українського народу стало впровадження німецьких служб по виявленню та конфіскації предметів національного надбання. Насамперед відзначився Оперативний штаб райхслайтера Розенберга, який за допомогою посередницької діяльності повинен був забезпечувати інститути Вищої школи в Гітлерівській Німеччині. Центром робочої групи в Україні був Херсон. Діяльність цих груп розпочалася в жовтні 1941 р. (коли вони вперше прибули до столиці) та закінчилася відступом німецьких військ з території України в 1944 р.

С.І. Кот, досліджуючи поняття мародерства через призму актів вандалізму з боку німецьких військовослужбовців, розкриває їхні діяння в двох аспектах:

1) дії представників військових та окупаційних адміністрацій як приховане мародерство на окупованій території;

2) розграбування та знищення культурних цінностей внаслідок прямого мародерства військовослужбовців окупаційних військ.

Перший аспект розглядається як приховане мародерство, що фактично проявляється у вигляді позичок предметів культури з музеїв, філармоній або бібліотек. Зокрема, розписка видавалася із зобов'язанням повернення експонатів. Однак дані «правочини», звісно, були фікціями. Здебільшого предмети культури прикрашали кабінети та квартири високопосадовців окупаційних адміністрацій. Таким чином був конфіскований «Автопортрет у віці 34 років» Рембрандта ван Рейна (1640 р., наразі знаходиться в Національній галереї Лондона). Діяння, що фактично становлять акт примусового обміну культурних цінностей, які здійснювалися військовослужбовцями чи адміністративними посадовцями, слід кваліфікувати як мародерство [12, с. 36].

Аналізуючи другий аспект, а саме розкрадання та знищення культурних цінностей внаслідок прямого мародерства військовослужбовцями окупаційних військ, доходимо висновку, що він набув більших масштабів у 1943-1944 рр., у період відступу фашистської армії з України. Тобто, діяння вчинені німецькими військовослужбовцями вже в період відступу, характеризувалися відкритим грабежем та розбоєм відносно національного надбання. Зазначимо, що з початку 1941 р. обов'язок та право здійснювати всі процесуальні дії, а саме: вести облік, виявляти, вивчати та конфіскувати предмети культури, все ж таки, було покладено на уповноважені органи окупаційних адміністрацій, а не на будь-якого військовослужбовця. Першопричинами масштабних втрат національно-культурної спадщини України став ряд системних факторів, які могли б вплинути на кваліфікацію діянь німецьких окупантів, а саме: ідеологічне спрямування інтервенції на знищення культури народу через призму відкритого розграбування, вилучення та знищення цінних предметів української культури.

Висновки. Аналізуючи вище викладене, слід відзначити, що склад кримінального правопорушення мародерство включає декілька обов'язкових ознак, які треба враховувати при

кваліфікації дії суб'єкта, а саме: суб'єктом виступає військовослужбовець, локалізація вчинення цього злочину повина бути в межах поля бою та об'єктом є суто особисті речі вбитих або поранених. При юридичному формулюванні обвинувачення за викрадення чи заволодіння чужими речами слід звертати увагу на обставини, в яких вчиняється кримінальне правопорушення, тобто «в умовах воєнного стану», якщо це передбачене диспозицією кримінально-правової норми (ч. 4 ст. 185, ч. 4 ст. 186 КК України тощо), або «з використанням умов воєнного стану» (п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України) при призначенні покарання. Також слід відрізнити мародерство як злочин проти встановленого порядку несення військової служби, тобто військові кримінальні правопорушення, від кримінальних правопорушень проти власності. Розглядаючи мародерство з різних сторін можна виявити деякі аспекти, що більш широко тлумачать це поняття через призму суспільно небезпечних діянь у період перебігу історичних подій на території України під час Другої світової війни.

Однак суперечливі позиції більшості науковців та юристів-практиків щодо кваліфікації діянь, вчинених в умовах воєнного стану як мародерство, залишаються неузгодженими, що робить застосування законодавчої норми щодо мародерства проблематичною.

Література

1. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство: Закон України від 03 бер. 2022 р. № 2117-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text>

2. Кравчук О., Михайленко Д. Воєнний стан як обставина, яка впливає на кваліфікацію злочину та призначення покарання. *Юридична практика*. 2022. URL: <https://pravo.ua/voiennyi-stan-iak-obstavyna-iaka-vplyvaie-na-kvalifikatsiiu-zlochynu-ta-pryznachennia-pokarannia/>

3. Панов М.І. Поняття, система і види військових злочинів. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини): навч. посіб. Харків: Право, 2011. 170 с.

4. Будяченко О.М. Щодо відповідальності за мародерство та інші кримінальні правопорушення проти власності в умовах воєнного стану. Наукові проблеми запровадження правового режиму воєнного стану в Україні: сучасний вимір: матеріали науково-практичного онлайн-заходу. 29 квіт. 2022 р. Одеса: ОДУВС, 2022. С. 35-36.

5. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24 лют. 2022 р. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>

6. «Воєнні» новели Кримінального кодексу України: правотворчі та правозастосовні проблеми: монографія / Р.О. Мовчан. Київ: Норма права, 2022. С. 116-130.

7. Антонюк Н.О. Здійснення кримінального провадження та воєнний стан: які виклики стоять перед судами. *Особливості здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: матеріальний та процесуальний аспекти*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Київ, 20 трав. 2022 р.). URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/aktyal_pytan_kks/6780

8. Лизогуб Я.Г. Мародерство: питання кваліфікації та диференціації на тлі деяких кримінальних правопорушень проти власності. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. № 3(98). С. 152-159.

9. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 бер. 1992 р. № 2232-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>

10. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовт. 1993 р. № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

11. Женевська конвенція «Про покращення долі поранених та хворих у діючих арміях» від 3 січ. 1955 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU49K05U?an=283>

12. Кот С.І. Мародерство як фактор розграбування, вивезення та знищення культурних цінностей на окупованій території України під час Другої світової війни (1941-1944 рр.) *Краєзнавство*. 2010. № 1-2. С. 30-42.

References

1. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo posylennia vidpovidalnosti za maroderstvo: Zakon Ukrainy vid 03 ber. 2022 r. № 2117-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text>

2. Kravchuk O., Mykhailenko D. Voiennyi stan yak obstavyna, yaka vplyvaie na kvalifikatsiiu zlochynu ta pryznachennia pokarannia. *Yurydychna praktyka*. 2022. URL: <https://pravo.ua/voiennyi-stan-iak-obstavyna-iaka-vplyvaie-na-kvalifikatsiiu-zlochynu-ta-pryznachennia-pokarannia/>

3. Panov M.I. Poniattia, systema i vydy viiskovykh zlochniv. Zlochny proty vstanovlenoho poriadku nesennia viiskovoi sluzhby (viiskovi zlochny): navch. posib. Kharkiv: Pravo, 2011. S. 168-170.

4. Budiachenko O.M. Shchodo vidpovidalnosti za maroderstvo ta inshi kryminalni pravoporushennia proty vlasnosti v umovakh voiennoho stanu. *Naukovi problemy zaprovadzhennia pravovoho rezhymu voiennoho stanu v Ukraini: suchasnyi vymir: materialy naukovo-praktychnoho onlain-zakhodu*. 29 kvit. 2022 r. Odesa: ODUVS, 2022. S. 35-36.

5. Pro zatverdzhennia Ukazu Prezydenta Ukrainy «Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini»: Zakon Ukrainy vid 24 liut. 2022 r. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>

6. «Voienni» novely Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: pravotvorchi ta pravozastosovni

problemy: monohrafiia / R.O. Movchan. Kyiv: Norma prava, 2022. S. 116-130.

7. Antoniuk N.O. Zdiisnennia kryminalnoho provadzhennia ta voiennyi stan: yaki vyklyky stoiat pered sudamy. *Osoblyvosti zdiisnennia kryminalnoho provadzhennia v umovakh voiennoho stanu: materialnyi ta protsesualnyi aspekty: materialy nauk.-prakt. konf.* Kyiv, 20 trav. 2022 r. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/aktyal_pytan_kks/6780

8. Lyzohub Ya.H. Maroderstvo: pytannia kvalifikatsii ta dyferentsiatsii na tli deiakykh kryminalnykh pravoporushen proty vlasnosti. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. 2022. № 3(98). S. 152-159.

9. Pro viiskovi oboviazok i viiskovu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 25 ber. 1992 r. № 2232-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>

10. Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu: Zakon Ukrainy vid 22 zhovt. 1993 r. № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

11. Zhenevska konventsiiia «Pro pokrashchennia doli poranenykh ta khvorykh u diiuchykh armiiakh» vid 3 sich. 1955 r. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU49K05U?an=283>

12. Kot S.I. Maroderstvo yak faktor rozhrabuvannia, vyvezennia ta znyschennia kulturnykh tsinnosti na okupovanii terytorii Ukrainy pid chas Druhoi svitovoi viiny (1941-1944 rr.) *Kraieznavstvo*. 2010. № 1-2. S. 30-42.

Sofia Lykhova, Daria Polishchuk

CRIMINAL LIABILITY FOR LOOTING UNDER MARTIAL LAW

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mail: 7390107@stud.nau.edu.ua

*The purpose of the article is to analyze the application of criminal legislation in relation to such a crime as looting, which is committed under martial law, the interpretation of the concept of looting and certain related military criminal offenses, and the study of the issue of strengthening criminal liability for looting under martial law. **Methods:** the research was conducted using dialectical and historical approaches, methods of analysis, induction, synthesis, comparative method. **Results:** conclusions were formed regarding the application of sanctions of the relevant articles, the provisions of which provide for the legal composition of criminal offenses committed under martial law and the application of circumstances that aggravate punishment and qualifying circumstances in the qualification of crimes. **Discussion:** taking into account the comprehensive analysis of the issue of increasing criminal liability for looting under martial law, the article examines both the composition of the crime «Looting» (Article 432 of the Criminal Code of Ukraine) and the sanction of this article. Having analyzed the expediency of applying aggravating circumstances during qualification, if the crime was committed without using the conditions of martial law, but under the conditions of this regime. The article also examines the legal components of crimes that contain an aggravating circumstance «under martial law» (Articles 185, 186, 187, 189, 191 of the Criminal Code of Ukraine). Considering looting from different angles, it is possible to identify some aspects that more widely interpret this concept through the prism of socially dangerous acts during the course of historical events on the territory of Ukraine during the Second World War. However, the contradictory positions of the majority of scientists and practicing lawyers regarding the qualification of acts committed under martial law as looting remain widespread for the practical application of the legal norm.*

***Key words:** war crimes; looting; composition of the crime; under martial law conditions; using martial law conditions.*

Стаття надійшла до редакції 07.03.2023